

Van ergernis naar nieuw materiaal

Een verhaal over taakgericht werken

Annemie Gevaerts

Voor mij heette ze Susan. Ze was een jaar of veertien toen de directrice haar kwam voorstellen. Naast mij zat nog niemand, dus viel mij de eer te beurt met dit Vietnamese klasgenootje de schoolbank te delen. Ze sprak een paar woorden Engels, niet meer dan ik toen in het tweede jaar van mijn humaniora. We hadden van die schoolboeken met erg veel prentjes in, en ik begon voor Susan woordjes bij de tekeningen te schrijven. Ze probeerde ze prompt luidop te lezen. Algemene hilariteit (het was ons immers niet toegestaan te praten) en enkele lessen daarna een stevige uitbrander van de juf Nederlands: of iemand mij had gevraagd dat kind Nederlands te leren! Thuis probeerde ik een cassette in te spreken, zodat Susan zou kunnen oefenen. Maar zover is het nooit gekomen, want na een dag of drie was ons nieuwe klasgenootje verdwenen.

ndertussen zijn we jaren verder, maar eigenlijk doe ik nog altijd hetzelfde: ik probeer Susannes Nederlands te leren. Sinds de zomer van '91 ben ik verbonden aan het Interfacultair Centrum voor Toegepaste Linguïstiek (ICTL) van de Universiteit Antwerpen (UFSIA), en daar begint dit verhaal.

begon te wringen. Ik ergerde me namelijk steeds meer aan het handboek dat we toen gebruikten, **Help 2**¹, en meer in het bijzonder aan het feit dat alle teksten steeds weer over het noordelijke deel van ons taalgebied gingen. Enkele titels uit de eerste les: *Nederland is bijna klaar* (p. 9), *Een reis naar Zandvoort* (p. 13), *Aardrijkskunde van Nederland* (p. 18), en zo bleef dat maar doorgaan. Als het dan al eens over ons land ging, dan toch niet in erg neutrale bewoordingen. Of wat dacht je van dit fragment:

Ergernis

We hebben aan het ICTL een basispakket Nederlands voor anderstaligen (hooggeschoolde volwassenen), dat bestaat uit drie modules: een A-cursus voor beginners, een C-cursus voor gevorderden en een B-cursus voor wie zich daar tussenin bevindt. Het is bij dit tussenniveau dat het schoentje

"De hereniging met België zou niet van lange duur zijn. Vijftien jaar later ontstond er in dit katholieke land een anti-noordelijke, anti-protestantse en anti-koninklijke beweging, die uiteindelijk tot resultaat had dat België onafhankelijk werd. Officieel bereikte België deze onafhankelijkheid in 1839." (p. 155)

Al snel bleek dat de noordelijke teneur van het boek niet het enige obstakel was. Ik begon ook hoe langer hoe meer een hekel te krijgen aan de keuze, maar vooral aan de uitwerking van de grammaticale onderwerpen in **Help 2**. Zo begint men in les 1 met 'dat' als voorlopig onderwerp. De gegeven typevoorbeelden zijn:

Dat zijn vragen waarop men niet met zekerheid kan antwoorden.

Storm, dat is mijn mooiste ervaring in Nederland. (p. 15)

Ik vind deze typevoorbeelden veel te moeilijk. Iemand die net het beginnersniveau achter de rug heeft, goochelt nog niet met bijzinnen. Bovendien is het voor de duidelijkheid van het voorbeeld toch helemaal niet nodig die waarop-constructie te gebruiken: 'Dat zijn moeilijke vragen' lijkt mij alvast een stuk transparanter.

De twee hierboven aangehaalde typevoorbeelden komen uit eerder gelezen teksten, en het lijkt alsof de oefening opgesteld werd precies omdat deze problematische zinnen in de tekst zaten. Uit een vrij moeilijke tekst wordt dus ook nog eens een niet-zo-voor-de-hand-liggend grammaticaal probleem gedistilleerd. Volgens mij valt deze werkwijze niet te combineren met wat taakgericht onderwijs voorstaat. Alleen de taalkundigen onder mijn studenten houden zich buiten het klaslokaal bezig met het grammaticale aspect van een tekst. Bij alle anderen behoort dat niet tot hun normale takenpakket: zij moeten in de eerste plaats de boodschap uit een tekst proberen te halen. Staat hier in die brief dat ik belastingen moet bijbetalen, of dat ik integendeel binnenkort een onverhoopt batig saldo op mijn rekeninguittreksel mag verwachten? Als het leren decoderen van zulke formele brieven een van de behoeften van mijn studenten is, moet ik daarop inspelen. En dan zie ik mijn kostbare lestijd wegtikken terwijl ik de hogervermelde oefening doe.

De vernieuwing van de B-cursus

Eind '93 begonnen we binnen het ICTL aan de vernieuwing van de B-cursus. We waren het er van bij de start over eens dat we een *taakgerichte analytische aanpak* voorstonden. We zouden nagaan waar onze studenten behoefte aan hadden, wat ze met hun Nederlands wilden (of moesten) kunnen doen, en die 'taken' zouden we ze dan tijdens de les, bij wijze van oefening, laten uitvoeren. (Over taakgericht onderwijs las u al in **Vonk 5** van de vorige jaargang.² Vandaar deze summiere benadering.)

In een eerste ronde maakten we een inventaris van de taken die onze B-studenten dienden uit te voeren. Een greep uit deze inventaris:

- een bijsluiter lezen (en het geneesmiddel dus in de juiste dosering toedienen);
- een handleiding bij een toestel begrijpen;
- een recept lezen (en het gerecht dus kunnen klaarmaken);
- een kort formeel briefje schrijven om bijvoorbeeld een brochure aan te vragen;
- een kort formeel briefje schrijven om bij de directeur te klagen over de slechte lerares;
- een sollicitatiebrief schrijven;
- telefonisch inlichtingen vragen.

In een tweede ronde vertrokken we van deze lijst om de doelstellingen van onze B-cursus vast te leggen. Eerst probeerden we de taken te sorteren: een aantal werd ongeschikt bevonden, want te gemakkelijk of te moeilijk (de sollicitatiebrief), of reeds uitgewerkt tijdens de A-cursus (het recept bijvoorbeeld). Om die moeilijkheidsgraad te

bepalen, vertrouwden we op onze intuïtie. We hanteerden nog een aantal andere criteria: we wilden er vooral taken in die wijzelf in onze moedertaal ook uitvoeren, en de taken moesten relevant zijn voor de meeste van onze studenten. (Ongeveer iedereen moet bijvoorbeeld al wel eens een geneesmiddel innemen.)

In een derde stap stelden we een cursusprogramma op met eigenlijk alleen maar titeltjes: *Folder lezen; Radio-uitzending beluisteren; Telefoneren; Lezing; Bijsluiters*. Terwijl de cursus liep, ontwikkelden we met de parallel-collega's het eigenlijke lesmateriaal. Dat je dit bezwaarlijk een ideale toestand kunt noemen, hoef ik wellicht niet toe te lichten.

Op het moment dat we de hogergenoemde titeltjes op ons planningsblad inschreven, probeerden we er enerzijds voor te zorgen dat de vier vaardigheden min of meer evenwichtig aan bod kwamen, en trachtten we anderzijds te beoordelen welke taken onze studenten respectievelijk bij het begin, halverwege en aan het einde van deze cursus zouden moeten kunnen leren uitvoeren. Maar vooral omdat we op dat moment nog geen lesmateriaal hadden, bleek achteraf dat we ons hier meer dan eens grondig vergisten.

Zo hadden we bijvoorbeeld tijdens de eerste week een les rond het lezen van formele brieven. Het eerste deel van de les bestond uit het lezen van drie brieven, met telkens maar twee of drie vragen bij. We wilden de studenten op deze manier uitdrukkelijk laten zoeken naar de boodschap van de brieven. Bij een uitnodiging voor een sollicitatiegesprek bijvoorbeeld, werden de volgende twee vragen gesteld:

Peter heeft een nieuwe job als productie leider. **JUIST/FOUT**

Peter mag enkel op 14 mei komen voor een gesprek. **JUIST/FOUT**

In het tweede deel van de les kregen de studenten twee complexere brieven, waaronder een 'abonnementsverbintenis' van Belgacom. In dit schrijven werden enerzijds een aantal inlichtingen verstrekt (onder andere het abonneenummer), maar anderzijds bevatte de brief ook deze mededeling:

U wordt vriendelijk verzocht luik A, degelijk ingevuld en ondertekend, per kerende post terug te zenden naar het bovengenoemd commercieel centrum.

Zelfs toen ik mijn studenten zei dat deze zin hen vertelde hoe ze op de brief moesten reageren, hoorden de meesten het in Keulen donderen. Pas nadat we op zoek waren gegaan naar bekende woorden, en de zin samen hadden ontrafeld, klaarde de mist op. 'Te moeilijk' was dan ook de meest gehoorde commentaar bij de afrondende evaluatie. Toen ik dezelfde les tijdens een volgende cursus naar het einde toe programmeerde, scoorde ze erg hoog: 'heel nuttig' en 'interessant'.

Na tien weken zat onze cursus er op, en hadden we (letterlijk) een hoop materiaal. Pas na enkele cursusperiodes zat er werkelijk structuur in de zaak, en kwamen we tot een thematisch opgebouwde cursusmap.³ Een vijftal thema's werd vrij uitgebreid uitgewerkt. We streefden ernaar om telkens de vier vaardigheden geïntegreerd aan bod te laten komen. Zelf houd ik er aan om per thema een oefening uit te stellen naar een later tijdstip in de cursus. Op dat moment kunnen de studenten dan vaststellen of ze inderdaad een taak in verband met dat thema tot een goed einde kunnen brengen. Er werd ook getracht de taken per thema enigszins naar moeilijkheidsgraad te ordenen, om te voorkomen dat cursisten tijdens de eerste les al meteen een gigantische hoeveelheid nieuwe woordenschat over zich heen zouden krijgen.

Naast deze vijf thema's waren er nog een aantal kortere: ze namen nooit meer dan

een lesblok in beslag. Deze theemaatjes oefenden meestal maar een beperkt aantal vaardigheden. De les *Vrouwen in de politiek* was bijvoorbeeld in de eerste plaats een spreekles, alhoewel lezen en luisteren er ook bij kwamen kijken.

Voor deze les verknipte ik een **Zij aan Zij vrouwenkrant** van de Minister van Gelijke Kansenbeleid. Bij wijze van inleiding lezen we klassikaal een artikeltje met als titel *Hoeveel vrouwen werken in de politiek?*, en bekeken we de bijhorende grafiek. Daarna spoorde ik de studenten aan om het lesmateriaal door te lezen alsof het om een krantje in hun eigen moedertaal zou gaan. Toen de meesten eerst Hagar lezen, wist ik dat ze het opzet van de oefening begrepen hadden.

De tweede helft van deze les bestond uit een stellingenspel. Ik las een bewering voor, zoals: *Vrouwen moeten niet aan politiek doen; ze moeten zorgen dat ze in hun vrije tijd bij hun man en hun kinderen zijn.* Daarop nam iedereen zijn positie in: aan de ene kant van het lokaal zaten de mensen die akkoord waren, aan de andere kant degenen die dat niet waren, en in het midden de twijfelaars. En dan maar discussiëren. Dagen later flakkerde het debat af en toe nog eens op, bijvoorbeeld toen iemand vertelde dat ze softbal speelde, en dat dat een variant van honkbal was die uitsluitend voor vrouwen was bestemd.

Drie voorbeelden

Om onze aanpak te illustreren, geef ik drie voorbeelden van lessen waarin telkens een andere vaardigheid centraal staat: lezen, luisteren en schrijven.

DE KRANT LEZEN

Deze les vertrekt vanuit de vaststelling dat studenten de behoefte hebben om iets in de krant te kunnen lezen. Om een of andere reden is dit ook een taak die de meeste studenten met enthousiasme uitvoeren. Mij lijkt het echter niet aangewezen om zo'n kranteartikel van naaldje tot draadje uit te pluizen; tijdens de les moet de aandacht gaan naar het globaal begrijpen van de tekst. Het vergt de nodige aanpassing van zowel lesgevers als studenten om niet voortdurend te blijven stilstaan bij nieuwe woordenschat of onbekende grammaticale structuren, maar alle beschikbare energie te gebruiken om de hoofdzaken uit het artikel te distilleren. Vandaar dat het tweede deel van deze les verloopt aan de hand van zeer gerichte en sturende vragen.

Je kan deze les op een leuke manier afsluiten, door alle artikels uit te laten knippen en aan de muur op te hangen, waarna een rondleiding volgt en de lezers in enkele zinnen vertellen waarover een bepaalde tekst handelt.

IK WEET HET: IK LEES DE KRANT *

Opdracht 1

Je krijgt met je groepje een paar verschillende kranten. Zoek de verschillen!

- In welke krant staan de meeste foto's?
- Welke krant gebruikt kleurendruk?
- Welke krant heeft de grootste 'koppen'?
- Waar vind je de meeste sportverslaggeving?
- In welke krant vind je de meeste regionale informatie?
- En in welke krant vind je de meeste economische berichtgeving?
- Welke krant geeft de meeste culturele informatie?
- Heeft elke krant evenveel reclame?
- Voor welk publiek is elke krant geschreven?
- Ken je de ideologische of politieke strekking van deze kranten?

Opdracht 2

Kies een kort artikeltje dat over 'iemand' gaat. Lees het, en beantwoord deze vragen. Werk in groep, per twee, of individueel, zoals je zelf wil.

- Over wie gaat het artikel?
- Wat heeft zij/hij gedaan?
- Waar?
- Wanneer?
- Hoe?
- Waarom?
- Wat vindt de auteur daarvan?

Gebruik nu deze informatie om (zonder tekst) aan de klas te vertellen waarover je artikel gaat.

EEN FILMRECENSIE BELUISTEREN

Bijna elke student heeft een radiootje, en kan op die manier zoveel Nederlands beluisteren als hij of zij wil. Hier geldt echter een gelijkaardige opmerking als bij de voorgaande leesoefening: studenten (en lesgevers) moeten op dit niveau tevreden zijn met het globaal begrijpen van zo'n radio-uitzending.

Tijdens deze les laat ik een drie minuten durend fragmentje horen uit een filmrecensie. Na de eerste beluistering zucht en steunt iedereen, maar kan haast iedereen vertellen dat Nick Balthazar dit een slechte film vindt, en dat het om een 'mentale-han-

dicapfilm' gaat. Op dat moment is het zaak de studenten erop te wijzen dat ze zojuist bewezen hebben dat ze het belangrijkste van de hele tekst begrepen hebben. Na nog een aantal luisterrondes met gerichte vragen hebben bijna alle studenten de hoofdzaken van het fragment duidelijk op een rijtje. Ik heb gemerkt dat veel mensen echt tevreden zijn wanneer ze bij een laatste luisterronde vaststellen dat ze werkelijk een groot deel van deze brok Nederlands kunnen decoderen. En dat ze dat kunnen doen zonder woordenboeken of andere hulpmiddelen, maar in essentie door voortdurend opnieuw te luisteren.

LUISTEROEFENING: EEN FILMRECENSIE

Nick Balthazar is een filmrecensent, die elke donderdag een rubriek heeft in het programma Eenhoorn op Radio 1. Hij gebruikt een bijna poëtische taal om films op te hemelen (+++) of met de grond gelijk te maken (—). Je hoort een fragment uit zijn praatje over de film Mister Jones, met Richard Gere en Lena Olin in de hoofdrollen.

Luister naar het volledige fragment. Het duurt ongeveer 3 minuten. Lees voor je luistert de volgende twee vragen:

- 1 Staat de recensent positief of negatief tegenover deze nieuwe film?
- 2 Wat voor soort film is Mister Jones?

Vergelijk je antwoorden met die van de andere studenten, en luister een tweede keer om je antwoorden te controleren.

Luister een derde keer naar het fragment, en zoek de oplossingen op de vragen 3 en 4.

- 3 Houdt de recensent van het genre van de 'mentale-handicapfilms'?
- 4 Aan welke psychische handicap lijdt Mister Jones?

Luister een vierde keer naar het fragment. Vergelijk daarna je antwoorden op de vragen 3 en 4 met die van de andere studenten.

Luister opnieuw naar het laatste stukje van het fragment. Het begint met: "Enter Lena Olin".

- 5 Welke rol speelt Lena Olin?
- 6 Hoe eindigt de film?

Vergelijk je antwoorden met die van de andere studenten, en luister een laatste keer naar het laatste stukje om je antwoorden te controleren.

EEN DIALOOG SCHRIJVEN

Scenario's schrijven behoort niet tot het normale takenpakket van de gemiddelde student. Maar 'iets' schrijven wel: een brief bijvoorbeeld - en dat komt dan ook later in de cursus aan bod. Het blijkt echter steeds weer dat schrijven door de meeste studenten als een lastige klus wordt ervaren. En door deze ietwat lichtvoetige opdracht wil ik dat wat relativeren. Ik ga er namelijk van uit dat mensen meer leren wanneer ze aan de uitvoering van een taak ook een zekere

genoegdoening beleven. Een didactische behoefte dus, als vertrekpunt van deze les.

Deze schrijfoefening is opgedeeld in een deel 'bedenken' en een deel 'uitschrijven'. Het eerste deel verloopt in paren of kleine groepjes. Als de studenten de instructies nauwkeurig volgen, speelt het al of niet hebben van een grote dosis verbeeldingskracht hier hoegenaamd geen rol meer. De schrijvers vergaren als het ware stap voor stap de nodige feiten om later in hun tekst te verwerken.

In een tweede deel werkt iedereen individueel - schrijven is een eenzame bezigheid. Het is belangrijk dat de studenten op dit moment opzoeken wat ze nodig hebben:

woordenboek, grammaticaboek en een voortdurend actief aanwezige lesgever zijn onontbeerlijk. Op die manier zou elke student deze taak moeten kunnen uitvoeren.

HOE WORD IK EEN GROOT SCENARIST?

Tijdens deze les leer je een strategie om een verhaaltje te schrijven. Ook als je weinig fantasie hebt, kan je op deze manier een boeiende tekst uit je duim zuigen.

Deel 1

Werk per twee of drie, zoals je zelf verkiest. Volg nauwkeurig de instructies.

- 1 Eerst kies je een hoofdpersoonage.
  - 1.1 Is je hoofdpersoonage een man of een vrouw?
  - 1.2 Hoe oud is hij/zij?
  - 1.3 Is hij/zij getrouwd?
  - 1.4 Heeft hij/zij kinderen?
  - 1.5 Welke nationaliteit heeft hij/zij?
  - 1.6 Waar woont hij/zij?
  - 1.7 Welk beroep heeft hij/zij?
- 2 Kies nu een tweede persoonage. Gebruik dezelfde vragen als hierboven om je ook dit persoonage concreet te kunnen voorstellen.
- 3 Waar speelt het verhaal zich af?
  - 3.1 In welk land?
  - 3.2 In welke stad of welk dorp?
  - 3.3 Waar precies in die stad of dat dorp?
- 4 Wat gebeurt er?

Je twee personages ontmoeten elkaar op de een of andere manier op de plaats die jij gekozen hebt.

  - 4.1 Wat doen ze?
  - 4.2 Wat zeggen ze?
  - 4.3 Waarom ontmoeten ze elkaar?

Deel 2

Werk individueel. Gebruik een woordenboek en een grammaticaboek om de dingen waaraan je twijfelt op te zoeken.

Schrijf in dialoogvorm het gesprek neer dat je twee personages tijdens hun ontmoeting voeren.

Tot slot

Ondertussen is de 'vernieuwde' B-cursus door verschillende lesgevers in meerdere groepen uitgeprobeerd. De onvolkomenheden zijn bekend: een zelfgeschreven tekst over de beste films van '93 is binnen enkele jaren hopeloos verouderd. En er moet nog gesleuteld worden aan het grammatica-aanbod. Bovendien moeten we bij de eerstvolgende herwerking het geheel meer cyclisch uitbouwen; dat zal ongetwijfeld bijdragen tot een grotere samenhang tussen de verschillende thema's.

Maar: van ergernis is er geen sprake meer. Zowel mijn studenten als ik zijn tevreden met dit taakgerichte materiaal: het 'levens-echte' aspect scoort zeer hoog bij hen, en ik heb niet meer het gevoel dat ik mijn en hun tijd sta te verliezen.

Annemie Gevaerts
Nollekensweg 68
2960 Brecht

Noten

- 1 Fontein A.M. & P. de Kleijn: **Help! Een cursus Nederlands voor buitenlanders. Deel 2: Kunt u mij even helpen?** Utrecht: Nederlands Centrum Buitenlanders, 1991.
- 2 VON-werkgroep NT2: Taakgericht onderwijs. **Vonk** 24/5 (mei-juni 1995), p. 3-9.
- 3 s.n.: **Nederlands voor anderstaligen. Cursusmateriaal niveau B.** Antwerpen: UFSIA, Interfacultair Centrum voor Toegepaste Linguïstiek, 1994 (onuitgegeven).
- 4 Naar een idee van Jo Van den Hauwe.

T U S S E N D O O R

NEDERLANDS VOOR ANDERSTALIGEN

Het Werkverband voor Taal- en Literatuuronderwijs (WvT) organiseert vier seminars voor leraren en vakdidactici Nederlands voor anderstaligen op **vrijdagen 1, 8, 15 en 22 maart 1996** (telkens van 14 tot 16 uur). Lut Baten biedt een praktische kennismaking met het werkterrein Nederlands als vreemde en als tweede taal in Vlaanderen: migranten (secundair onderwijs en volwassenen), buurthuiswerking, kaderleden buitenlandse bedrijven, buitenlandse studenten in het hoger onderwijs, situatiebeschrijving, documentatie, probleempunten, media, ...
Plaats: KU Leuven, Mgr. Scencie-instituut.

Op **woensdag 13 maart 1996** (van 9.30 tot 16.30 uur) vindt een demo-dag van de WvT-werkgroep Computer-Ondersteund Taalonderwijs plaats over multimedia-applicaties Nederlands voor anderstaligen. In de voormiddag zijn er demonstraties met grootbeeldprojectie, in de namiddag is er 'free shopping'.
Plaats: KU Leuven, faculteit Letteren (Erasmushuis), Blijde-Inkomststraat 21.

Inschrijvingen: KU Leuven, WvT, Blijde-Inkomststraat 21, 3000 Leuven.
Inlichtingen: Lut Baten (tel. 016/32.47.77) of Michaël Goethals (tel. 016/32.47.64).